

Češka, Josef

[Leipoldt, Johannes. Der römische Kaiser Julian in der Religionsgeschichte]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1965, vol. 14, iss. E10, pp. 398-399

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109421>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

dálkové obchodní cesty, vedoucí z výchozích bodů na římském limitu do našich zemí a přes ně dál až k Severnímu moři a Baltu.

Kniha je ukončena obšírnou bibliografií, str. 391—442, velmi užitečnou i pro specialistu, rejstříky věcným a autorským, sestavenými dost mechanicky, a konečně obrazovými přílohami, které zpestřují nebo blíže ozřejmují text, hlavně mince a reliéfy sloupu M. Aurelia. Jejich provedení je pečlivé. Názornosti výkladu pomáhají i obě mapy, u str. 96 Říše Marbodova, stav tedy na začátku našeho letopočtu, a u str. 208 Naše země v době války markomanské, tj. stav v 2. pol. 2. stol. n. l. Jsou nejstručnějším výkladem lokalizace kmenů a horstev i zaznamenávají důležité vojenské a obchodní lokality. Mapy jsou kresleny velmi přehledně a rozumně pomíjejí většinu Ptolemaiových osad, jejichž umístění je velmi pochybné.

Závěrem třeba souhlasit s autorem, že nám podal první úplné vyličení začátků dějin československého území — se vzpomenutou už výhradou infiltrace Slovanů. Před Dobiášovou knihou daleko ustupují do pozadí staré a jen na české země omezené České dějiny V. Novotného, Praha 1912, podobně i neuvedené Dějiny národa českého I. od Zd. Nejedlého, stejně jako skrovné pokusy slovenské, sr. Dějiny Slovenska I., Bratislava 1961, kap. II 1 (Beňadik—Kolník, hlavně na základě archeologického materiálu). Autor připravil se dlouhou řadou menších speciálních studií, viz bibliografií str. 397—399, jak metodicky, tak ve výsledcích často přímo objevených, např. využití legend i obrazů mincí. Tuto důkladnou analýzu spojil ve svém spisu s uměním historické syntézy, obezřele a všestranně motivující dějinné souvislosti. Nemělo by smyslu uvádět drobné nesrovnalosti, kterých v tak obrovském díle nelze se vždy vyvarovat. sr. např. str. 7 ilyrská Duria, asi keltská, tak i jinde, v poznámkách k Herkynskému hvozdu postrádáme Aristotelova Meteorologika I 13, v pozn. 19, 20 na str. 41 nn. chybějí citace Filipa nebo str. 187 pozn. 44 zase Historica Slovaca III/IV, jinak uvedené v bibliografií u V. Ondroucha (Hist. Slov. I/II jsou jen zatím výsledky kampaně r. 1940) apod. Za jediné vážnější opomenutí považují nevyužití archeologických faktů tam, kde je to nasnadě, sr. např. stanovení východní hranice Nerviova království, Cusus = Váh, pomocí novějších germánských nálezů sahajících už před r. 50 n. l. až k Váhu. Sám autor ovšem zdůrazňuje, že svůj výklad opírá především o písemné prameny a dějiny vycházející z archeologických nálezů že ponechává specialistům—archeologům. Přáli bychom jim, aby vytvořili dílo tak trvalé hodnoty, jako nyní vydal na základě písemných pramenů Dobiáš. Naše protohistorie dostala v jeho knize jak základní důkladné kompendium, tak úplný svod vši monografické práce na tomto úseku dosud vykonané i její kritické posouzení.

Oldřich Pelikán

Johannes Leipoldt, Der römische Kaiser Julian in der Religionsgeschichte (Sitzungsberichte der Sächsischen Akademie der Wissenschaften zu Leipzig, Philologisch-historische Klasse, Band 110, Heft 1). Akademie-Verlag Berlin 1964. Stran 75.

Studie o císaři Juliánovi jsou zpravidla poznamenány buď antipatiemi, nebo sympatiemi k tomuto panovníkovi, který se ostře postavil proti nebezpečně vzrůstající církevní moci. J. Leipoldt chce zůstat ve své studii o Juliánově úloze v dějinách náboženství přísně objektivní a vyhýbá se proto i tomu, aby užíval jeho obvyklého příjmení Apostata, poněvadž je v něm obsažena příhoda (srov. str. 5). Avšak Juliána samého se Leipoldt nesnaží líčit jako člověka snášenlivého, naopak přímo konstatuje, že Julián neměl vůbec ve své povaze sklony k toleranci a že prý se ke shovívavosti jen jaksi rozumově nutil (str. 60). Julián si byl ovšem dobře vědom některých předností křesťanského náboženství a církevní organizace, a proto se nesnažil antické náboženství pouze restaurovat, ale v mnohém i reformovat, částečně právě podle vzoru křesťanství, jež si však samo také přisvojilo mnohé ideologické i kultovní prvky různých starších, tzv. pohanských, náboženských systémů; proto je někdy pro badatele, jak autor poznamenává (str. 3), velmi těžké rozeznat od sebe bezpečně to, co bylo a co nebylo na sklonku starověku křesťanské,

Nejzajímavější v Leipoldtově studii je její druhá část (str. 22—50), v níž autor probírá jednotlivé paralely mezi pohanstvím a křesťanstvím, a to konkrétně se zaměřením, jak se projevují v Juliánově nábožensko-reformátorské činnosti. Ale ani část třetí, jež se týká etické stránky Juliánova úsilí a v níž se často poukazuje na jeho dobovou omezenost (str. 50—69), není bez vědeckého přínosu. Julián chtěl jako filosof zavést jakousi uvědomělou zbožnost, ale nedosáhl jí, píše Leipoldt v závěru své studie a k tomu hned dodává (str. 65): „Pravda se nenachází, sahá-li se ve všem všudy zpět po nejstarší tradici.“ A tato myšlenka je pro Leipoldta vůdčím motivem při hodnocení nejen anachronistické Juliánovy záliby v krvavém obětním ritu, ale i při hodnocení všeho, co tento císař a idealistický filosof činil ve svém boji proti křesťanské církvi a zároveň s tím i proti jakémukoli monoteismu, aniž si plně uvědomoval, že v něm antická idealistická filosofie již dávno před jeho dobou vyústila.

Josef Češka

Eugeniusz Konik, Znaleziska monet rzymskich na Śląsku (Prace Opolskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Wydział Nauk Historyczno-Społecznych). Wrocław—Warszawa—Kraków 1965. Stran 175 + 1 mapka.

Rozptýlené a s obtížemi dostupné všechny dílčí publikace římských mincí nalezených ve Slezsku přiměly vřatislavského historika E. Konika, jenž se ve svém hádání zaměřuje velmi intenzivně na Slezsko v době římské (je autorem knihy *Śląsk starożytny a imperium rzymskie*, Warszawa—Wrocław 1959), aby se ujal pracného úkolu, soustředit všechny údaje o nálezích římských mincí na slezském území v jedné publikaci. Učinil tak způsobem velmi přehledným, neboť všechny dosavadní údaje, porůznu uveřejněné, seřadil jednotně podle abecedního pořádku míst, v nichž byly mince nalezeny. Kvality této Konikovy práce ocení pochopitelně nejlépe ten, kdo jí bude užívat jako edice pramenů, ale i bez tohoto jejího praktického ověření ji lze hodnotit jako záslužnou, a to již proto, že i po druhé světové válce, která velmi těžce postihla slezské země a během které byly takřka všechny tamější sbírky mincí buď zcela zničeny, anebo alespoň více či méně rozptýleny, bude ještě vůbec možné opírat se při bádání o římské době severně od českých zemí poměrně snadno o numismatický materiál, i když jen v té nepřímé podobě, jak jej Konikova kniha podává.

Josef Češka